

*Олена АЙВАЗЯН,
директор наукової бібліотеки
Хмельницького
національного університету,
м. Хмельницький, Україна*

РОЛЬ БІБЛІОТЕК ЗВО ХМЕЛЬНИЧЧИНИ У НАУКОВІЙ КОМУНІКАЦІЇ

Ключові слова: бібліотеки ЗВО Хмельниччини, наукова комунікація, наукова робота бібліотек, академічна доброчесність, відкритий доступ до знань.

Наукова комунікація бібліотек закладів вищої освіти (ЗВО) є стратегічно важливим напрямом діяльності, що сприяє інтеграції бібліотек у науково-освітній простір, популяризації наукових знань і підвищенню наукової видимості вишів загалом. Сучасні бібліотеки університетів виступають посередниками між дослідниками і знаннями.

Методичне об'єднання бібліотек ЗВО Хмельницької області об'єднує 6 університетських книгозбірень, з яких дві найстаріші книгозбірні знаходяться в місті Кам'янці-Подільському – національного університету імені Івана Огієнка та ЗВО «Подільський державний університет». До складу об'єднання також входять бібліотеки Хмельницької гуманітарно-педагогічної академії, Хмельницького університету управління і права імені Л. Юзькова, Хмельницького кооперативного торговельно-економічного інституту. Методичним центром об'єднання є наукова бібліотека Хмельницького національного університету.

Традиційно бібліотеки об'єднання, завдяки допомозі МОН України, забезпечують науковцям доступ до світових наукових платформ Web of Science, Scopus, ScienceDirect, Research4Life, Bentham Science. Крім того, кожна книгозбірня створює власні БД відкритих наукових ресурсів відповідно до профіля університету, зокрема, як в НБ ХНУ на сторінці сайту «Наукові ресурси відкритого доступу». На замовлення науковців працівники бібліотеки виконують розширені бібліографічні довідки з використанням вищезазначених БД.

Важливою функцією університетських бібліотек є супровід наукової діяльності: консультації з оформлення публікацій згідно з вимогами наукометричних баз, підтримка дослідників у пошуку якісних журналів для публікацій, аналіз наукометричних показників на замовлення. Бібліотеки об'єднання надають такі послуги не тільки працівникам власних вишів, а й науковцям інших навчальних закладів. Суттєву підтримку в орієнтації на вимоги й показники наукометричних баз надає сторінка «Наукометрія», розміщена на сайтах університетських бібліотек.

Розвиток відкритого доступу до результатів наукових досліджень – один з головних напрямів діяльності сучасної університетської бібліотеки. Головною сторінкою представлення результатів наукової роботи університету є інституційний репозитарій, який адмініструється бібліотеками університетів. Інституційні репозитарії як інструмент безкоштовного онлайн-доступу до наукових творів надають можливість вільного використання наукової літератури для дослідження, навчання та інших цілей, сприяють збільшенню цитувань, підвищенню престижу та рейтингу у науковому світі. Наразі всі бібліотеки об'єднання працюють з

репозитаріями, архівують наукові праці викладачів та студентів. Загальна кількість доступних документів по бібліотеках об'єднання на 1.01.2025 року становила 37,6 тис. прим.

Використовуючи цифрові інструменти, такі як платформи для дистанційної комунікації (Zoom, Google Meet), соціальні мережі, ютуб-канали для наукової популяризації, бібліотеки організують та беруть участь у проведенні вебінарів, тренінгів, лекцій для науковців, розробляють віртуальні виставки та огляди за темами наукових форумів, до ювілеїв науковців тощо.

Бібліотеки всіляко сприяють дотриманню принципів академічної доброчесності, проводячи низку заходів зі здобувачами вищої освіти, перевіряючи наукові твори на плагіат чим допомагають університету забезпечити прозорість і відкритість результатів досліджень.

Наукова бібліотекознавча робота в діяльності бібліотек закладів вищої освіти (ЗВО) також є важливою складовою наукової комунікації книгозбірень та їхньої функціональної діяльності. Вона сприяє розвитку інформаційно-бібліотечної справи, підтримує навчальний і науковий процеси у ЗВО та інтегрує бібліотеки в наукове середовище. Серед ключових аспектів наукової роботи бібліотек ЗВО – дослідження з бібліотекознавства, організація та участь у конференціях, семінарах, форумах; публікації у фахових виданнях, збірниках наукових праць, матеріалах конференцій; підготовка бібліографічних та аналітичних оглядів; проведення соціологічних досліджень (анкетування, інтерв'ю, спостереження); розробка і реалізація проєктів, грантів, зокрема й міжнародних. Формуванню наукового іміджу бібліотеки, підвищенню її статусу в академічному середовищі сприяють і власні наукові дослідження бібліотекарів.

Отже, бібліотеки ЗВО Хмельницької області як активні учасники наукової комунікації університетів збирають, зберігають та розповсюджують результати наукових досліджень через інституційні репозитарії та інші бази даних, які відображують наукову діяльність викладачів, інформацію про них, а також надають доступ до відкритих і придбаних наукових ресурсів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. **Dr. Antoni J. – Йосип Ролле** : до 195-річчя від дня народження видатного краєзнавця Поділля 1829–1894 : біобібліогр. покажч. / упоряд. Л. Посітко. Кам'янець-Подільський, 2024. 120 с.
2. **Айвазян О.** Бібліотеки закладів вищої освіти Хмельниччини під час російсько-української війни. *Наукові праці Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка. Серія: Бібліотекознавство. Книгознавство.* 2023. Вип. 7. С. 5–12. URL: <https://elar.khmnmu.edu.ua/handle/123456789/15515> (дата звернення: 13.05.2025).
3. **Анатолій Іванович Гордєєв.** До 70-річчя від дня народження : біобібліогр. покажч. / упоряд. О. М. Бичко ; відп. за вип. О. Б. Айвазян. Хмельницький : ХНУ, 2024. 107 с.
4. **Бичко О. М.** Розвиток наукового інформаційного середовища університету: роль бібліотеки. *Бібліотека в освітньому просторі* : інформ. бюл. Хмельницький :

- ХНУ, 2023. № 28 : Автоматизація бібліотечної діяльності на сучасному етапі. С. 6–12.
5. **Борейко В. М.** Село Митинці на Хмельниччині: 440 років з часу першої письмової згадки. *XVII Подільська наукова історико-краєзнавча конференція* : матеріали наук. іст.-краєзнав. конф., м. Хмельницький, 22 вересня 2023 р. Хмельницький : ХКТЕІ, 2023. С. 177–183.
  6. **Гораш К. В.** Наукова школа Миколи Івановича Бахмата: наука, творчість, життя. *Історія Закладу вищої освіти «Подільський державний університет» в персоналіях* : зб. наук. пр. II Регіон. наук.-теорет. інтернет-конф., 24 квітня 2023 р. Кам'янець-Подільський, 2023. С. 60–66. URL: <http://188.190.43.194:7980/jspui/handle/123456789/11513> (дата звернення: 13.05.2025).
  7. **Дитинник Л. В.** Роль бібліотеки на інформаційному фронті під час російсько-української війни. *Наукові праці Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка. Серія: Бібліотекознавство. Книгознавство.* 2023. Вип. 7. С. 12–18. URL: <https://elar.khmnu.edu.ua/handle/123456789/15515> (дата звернення: 13.05.2025).
  8. Звіт про роботу Хмельницького обласного методичного об'єднання бібліотек закладів вищої освіти за 2024 рік. Хмельницький : ХНУ, 2025. 68 с.
  9. Звіт про роботу Хмельницького обласного методичного об'єднання бібліотек закладів вищої освіти за 2023 рік. Хмельницький : ХНУ, 2024. 71 с.
  10. **Климчук Л. В., Різничук Л. В.** Вплив війни на читацькі інтереси. *Бібліотека в сучасному світі науки, освіти та культури* : матеріали II Всеукр. наук.-практ. конф. (м. Хмельницький, 16 травня 2024 р.). Хмельницький, 2024. С. 64–73.
  11. **Мацей О.** Автоматизація книгозбірень ЗВО Хмельниччини: історичний аспект. *Наукові праці Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка. Серія: Бібліотекознавство. Книгознавство.* 2023. Вип. 7. С. 121–137. URL: <https://elar.khmnu.edu.ua/handle/123456789/15515> (дата звернення: 13.05.2025).
  12. **Молчанова С. А.** Роль бібліотеки університету у формуванні, підтримці та розвитку інституційного репозитарію. *Бібліотека в освітньому просторі* : інформ. бюл. Хмельницький : ХНУ, 2023. № 28 : Автоматизація бібліотечної діяльності на сучасному етапі. С. 19–32.
  13. **Подільський державний університет: люди і долі.** Чикуркова Алла Дмитрівна : біобібліогр. покажч. / уклад. Л. Посітко. Кам'янець-Подільський, 2024. 104 с.
  14. **Прокопчук В. С., Айвазян О. Б.** Бібліотечна справа на Хмельниччині (1920–2023) : монографія. Дунаївці ; Хмельницький : Стрихар А. М., 2024. 416 с.